

УДК 614.253.5-053.9(73)

Гребеник Ю.С.*

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ США ДЛЯ РОБОТИ З ПСИХІЧНОХВОРИМИ ПАЦІЄНТАМИ

У статті визначено основні структурні елементи комунікативної підготовки студентів медичних коледжів США для роботи з психічнохворими пацієнтами. Досліджено вплив комунікативної культури на формування особистості студента медичного коледжу. Виявлено основні рекомендації для формування комунікативної культури студентів у медичних коледжах США.

Ключові слова: комунікативна культура студента медичного коледжу, комунікативна підготовка, медичні коледжі США, психічнохворі пацієнти, медичні сестри.

Комунікативні риси особистості відіграють важливу роль у визначенні її професійних якостей та становленні її як кваліфікованого спеціаліста. У дослідженні комунікативної культури студентів медичних коледжів США важливо визначити основні фактори, що впливають на її формування. Аналізуючи комунікативну підготовку студентів медичних коледжів США, ми зробили висновок, що американська система охорони здоров'я має високий рівень розвитку і функціонування. У ній зроблений акцент на задоволення потреб усіх без виключень членів суспільства. Зокрема, про це свідчать факти та дослідження роботи медиків з пацієнтами похилого віку та психічнохворими.

Специфічним для медичної системи США є страхування громадян, що дозволяє враховувати всі послуги, які може покривати страхування. Це вирішує нагальні проблеми медицини США і задовольняє потреби громадян. Робота з психічнохворими пацієнтами покладається на висококваліфікованих медичних працівників. Особливу роль при цьому відіграє рівень сформованості комунікативної культури медичних сестер.

Аналіз останніх праць дозволяє зазначити, що дослідження підготовки медичних сестер при роботі з психічнохворими пацієнтами були започатковані достатньо давно, але в них не було зроблено акценту на формуванні комунікативної культури. Це доводить важливість та актуальність вивчення даного питання. Для чіткої картини підготовки медичних сестер для роботи з психічнохворими пацієнтами було проаналізовано наступні публікації: стан вищої освіти США за Е. Каверіною, основні ідеї та моделі для роботи з психічнохворими пацієнтами за публікаціями «Challenging Ideas in Psychiatric Nursing» («Стимулюючі ідеї для медичних сестер при роботі з психічнохворими») і «Nursing theories and models» («Теорія та моделі медсестринства»), статистичні дані з провідних медичних журналів «The New England Journal of Medicine» («Новий медичний англійський журнал») та сайтів «Lippincott Nursing Center.com» («Медсестринський центр Ліппінкотт»), аспекти розвитку етичних норм за «Moral Development in the Professions: Psychology and Applied Ethics» («Розвиток моралі в професіях: психологія та практична етика»).

Мета статті – проаналізувати основні структурні елементи комунікативної підготовки студентів для роботи з психічнохворими пацієнтами у медичних коледжах США.

Зазначимо, що США має стабільний розвиток економіки, освіти та інноваційних технологій. Звичайно, це має неабиякий вплив на медицину та підготовку медичних працівників в країні. Як правило, саме рівень економіки та освіти є показником якості медицини та життя населення. У дослідженні підготовки медиків в США звернемося до останніх публікацій.

У роботах Е. Каверіної проаналізовано тенденції розвитку вищої освіти США. Вчена зауважує, що вища освіта США – «...високопріоритетна сфера американської державної

* © Гребеник Ю.С., 2014

політики, від якої, на думку федерального правління, залежить економічний розвиток та процвітання всієї країни» [1, с. 4]. Науковець відзначає, що сучасна система американської вищої освіти є гордістю Штатів, адже саме в цій країні сформований культ освіти, що підтримується як самими громадянами, так і постійними зустрічами кращих студентів з президентом, а також, звичайно, популяризацією американської освіти в світовому просторі [1, с. 4].

Зауважимо, що виховання майбутнього покоління має важливий вплив на подальшу долю країни. З боку Америки це є «тактичним ходом», так як знання та усвідомлення своїх можливостей, лідерства та могутності лише підтримують загальний патріотизм, гордість та почуття гідності за свою націю. По-друге, всіляка підтримка молоді (а особливо талановитої) з боку уряду та президента формує «достойний тил» у розвитку економіки, технологій та інновацій.

Однією з характерних ознак кожного американця, як засвідчує Е.Каверіна, є налаштування на особистий успіх, вроджене бажання конкурувати з іншими, бути першим в своїй справі, «дух капіталізму» та отримання прибутку з будь-якого виду діяльності [1, с. 33-34]. Отже, як бачимо, лідерські якості американців сприяють якісному впливу на стан економіки в цілому, а це відображається і на загальному стані медицини. Та найголовнішим показником якості освіти є можливість працевлаштування молоді й різноманітність робочих місць.

Останні дані говорять про великий попит на роботу медичної сестри рівня RN (дипломована медична сестра) в Штатах. Як свідчить статистика, 2,8 мільйонів дипломованих медсестер (RN) працюють в медичних установах. Очікується підвищення важливості професії медичної сестри в найближчий час, адже до цього призводять прийняття нової моделі по наданню піклування, оплата праці та великий акцент на профілактиці захворювань [3].

Можемо зазначити, що дана статистика свідчить про важливість професії медичної сестри, її високу підготовку та професіоналізм. Аналізуючи основні компоненти, що входять до професіограми медсестри США, проаналізуємо основні з них. По-перше, це наявність клінічних навичок та теоретичних знань, вміння застосовувати їх на практиці; по-друге, моральні якості, до яких обов'язково віднесемо гуманність, доброту, відповідальність; по-третє, комунікативні навички, що формуються під дією всього вищезазначеного і, в свою чергу, це все є основою для формування комунікативної культури студентів медичних коледжів.

Як показує аналіз останніх джерел, медик повинен бути універсальним. Про це свідчить складність ситуацій та захворювань, з якими приходиться боротися. Однією із гострих проблем є підготовка медиків при роботі з психічнохворими пацієнтами. Саме цей вид пацієнтів є надзвичайно складним, тому потребує особливої підготовки у формуванні комунікативної культури студентів. Можемо зауважити, що в США ведеться особлива підготовка медиків для роботи з такими пацієнтами. Це підтверджується рядом публікацій та досліджень.

Як зазначається в праці «Стимулюючі ідеї для медичних сестер при роботі з психічнохворими» («Challenging Ideas in Psychiatric Nursing»), поважати пацієнтів ще не достатньо, один із важливих факторів – бажання бути спроможним допомогти [6, с. 25]. Американський дослідник Лаям Кларк (Liam Clarke) аналізує основні тенденції, що можуть допомогти медичним сестрам при роботі з психічнохворими пацієнтами. Автор доходить висновку, що актуальним та доцільним при роботі з такими пацієнтами є холізм. Адже основними ідеями холістичної медицини є цілісний аналіз ситуації, при якій організм пацієнта розглядається як єдина система. Приділення уваги не лише фізіологічному аспекту життя пацієнтів дозволяє медсестрам переглянути важливі елементи стану здоров'я хворих [6, с. 25-26].

Зауважимо, що холізм є достатньо поширеним методом у дослідженні будь-якого процесу, особливо це стосується медиків. Вважаємо, що цей метод допомагає змалювати чітку ситуацію щодо стану здоров'я пацієнта. Головне те, що за допомогою холізму медична сестра може отримати основну інформацію для обстеження пацієнта, встановлення діагнозу, заповнення історії хвороби та призначення подальшого лікування. Завдяки різноманітності використання методів та прийомів під час роботи з пацієнтом формується стиль спілкування медика, що є базисом у розвитку комунікативної культури студентів у медичних коледжах США.

Відомий вчений Хаг Маккенна (Hugh McKenna) виділяє критерії, що є найбільш популярними для визначення професіоналізму особистості медичного працівника: тип пацієнта (медсестра повинна керуватися не тим, яка теорія (методика, методи, прийоми) є популярною в її країні чи регіоні, особлива увага повинна бути звернена на те, що буде краще для її пацієнта); напрямок піклування та турботи за пацієнтом (медичні працівники повинні обирати найбільш доцільні та придатні методи піклування за пацієнтом); бережливість і простота (це означає, що медики повинні обирати найпростіші методи для виконання своєї роботи); зрозумілість (усі методи, прийоми та теорія, що використовуються медиками, повинні бути повністю зрозумілими для них) [4, с. 147-148].

У аналізі основних критеріїв, що є характерними для формування професіоналізму медичної сестри, виділимо найважливіші: по-перше, важливо знайти свою манеру поведінки, свій стиль роботи, що буде підходити саме вам, по-друге, найголовніше правило кожного медика – не зашкодити, а всі методи та прийоми, що ви використовуєте повинні бути тільки на «благо пацієнту», по-третє, використання методів та прийомів лікування повинно залежати від стану пацієнта (фізичного та психологічного), а отже це свідчить про індивідуальний підхід у лікуванні.

Звичайно, ці критерії базуються на високій підготовці студента-медика. Важливо пам'ятати, що основою для вдалого лікування слугує не тільки висококваліфікованість спеціаліста: базою будь-яких взаємостосунків є комунікативна культура всіх учасників діалогу. Медична сестра – не просто лікує, піклується та допомагає, вона і психолог, і радник, і філософ. Як зазначають самі медики, важливо правильно підібрати не тільки ліки, а й слова.

У своєму дослідженні взаємовідносин Хаг Маккенна (Hugh McKenna) зазначає, що з поняттям «взаємовідносини» пов'язані різні концепції та конструкції. Такі близькі поняття називаються «пропозиції». «Пропозиції» описують відношення між подіями, ситуаціями, діями та складаються зі вступу, гіпотези, передумови, аксіоми, вимоги (постулату), висновку, припущення й теореми [4, с. 9].

Вищезазначені твердження ще раз засвідчують важливість дослідження взаємовідносин «медсестра-пацієнт». Саме багатокомпонентність цього поняття доводить необхідність планування комунікації, яка базується на таких елементах: логічність, чіткість, плановість розмови, наявність етичних норм, що є складниками формування комунікативної культури студентів-медиків.

У публікації для медичних сестер «Теорія та моделі медсестринства» («Nursing theories and models») зауважено, що теорія з медсестринства повинна розповсюджуватись, а не існувати в певному комунікативному, інформаційному вакуумі. Ці всі теорії необхідно об'єднати в певні організації, працівники яких повинні організовувати й підтримувати наступні заходи: конференції для працівників; довготривале навчання для здобуття теоретичних знань; формування груп за інтересами; «практичний розвиток» теоретичного матеріалу; філіали при університетських факультетах; лекторів-практиків, чий керівники впроваджують нові теорії; об'єднану теоретичну форму щорічного звіту кожного працівника [4, с. 176].

Як бачимо, у вищезазначеній публікації велику роль приділено сучасному підходу «навчання протягом життя». Це означає, що особливістю роботи медиків є постійне навчання новим технологіям, методам і прийомам роботи. Це ще раз свідчить про високі вимоги до підготовки медичних працівників. Вважаємо, що велику роль у розвитку професіоналізму медичної сестри відіграють керівники установи. Якщо вони не підтримують, не заохочують працівників у саморозвитку, самовдосконаленні – це стане причиною занедбання свого власного розвитку як особистості, так і спеціаліста.

У Сполучених Штатах Америки достатньо великою є кількість людей, що потерпають від хвороб психіки. За даними сайту «Медсестринський центр Ліппінкотт» («Lippincott Nursing Center.com»), чотирма з десяти причин недугу в розвинутих країнах світу є психічні хвороби, а в 26,2 % людей страждають від серйозних хвороб психіки. Серед важливих аспектів у роботі з такими пацієнтами радять приділяти увагу комунікації. Особливо слід звертати увагу саме на спонтанне спілкування з пацієнтом, адже це може надати більшої інформації медсестрі [5].

Необхідність формування комунікативної культури студентів-медиків (майбутніх медсестер) підтверджують і дані по підготовці медсестер для роботи з психічнохворими пацієнтами. Ідеться про бездоганні комунікативні навички, які потрібні для ефективних взаємовідносин з хворими, їх родинами та іншими спеціалістами. Звичайно, це пов'язано зі специфікою роботи, важливістю контролю психічного стану пацієнтів, а отже кожне слово є вирішальним, а це свідчить про необхідність розвитку навичок особистого контролю. Наступними аспектами, що наводяться для медсестер, є висока здатність до вирішення проблем і критичного мислення та уважність, особливо в призначенні медикаментів та всього лікування [2].

На жаль, смертність пацієнтів зі слабоумством в США залишається гострою проблемою. Як показують дані статистики одного з провідних медичних журналів «Новий медичний англійський журнал» («The New England Journal of Medicine»), прогресуюча форма слабоумства є однією з найпоширеніших причин смерті в США. Протягом 18 місяців проходив експеримент, що допоміг виявити основні причини смерті 54,8 % рецензентів з прогресуючою формою слабоумства за цей період. Причинами смерті стали – пневмонія, гарячка, проблеми харчування. Результати експерименту виявили, що пацієнти з прогресуючою формою слабоумства відчували менше агресії в піклуванні тільки на схилі життя [8, с. 1529]. На нашу думку, ці результати ще раз доводять необхідність специфічної комунікативної підготовки медичних працівників, що працюють з психічнохворими пацієнтами.

Для чіткого аналізу та знаходження основних компонентів формування комунікативної культури студентів медичних коледжів США для роботи з психічнохворими пацієнтами, звернемося до публікації розвитку етичних норм у медсестер «Розвиток моралі в професіях: психологія та практична етика» («Moral Development in the Professions: Psychology and Applied Ethics»). Підготовка до етичної практики (моральних дій з боку медсестер) може включати в себе синтез традиційного піклування і моральних почуттів, моральний раціоналізм, що базується на традиційній справедливості та моральному обов'язку [7, с. 65].

Дослідники Лора Ж. Дакетт та Мюріель Б.Ріден (Laura J. Duckett, Muriel B. Ryden) з медичної школи медсестринства, університет Міннесота (University of Minnesota) визначили, які основні аспекти етики повинні вивчатися медичними сестрами. Вчені наголошують на тому, що існує декілька етичних аспектів, на які важливо звернути увагу. Етичні знання – один із 4 аспектів. Інші 3 аспекти – емпірика, медсестринство як наука; естетика, мистецтво медсестринства; особисті знання [7, с. 53].

Як зазначають вчені, більшість медсестринських програм зосереджені на наукових знаннях, але факти свідчать про важливість розуміння моральних цінностей. Для прийняття етичних рішень в професійній практиці студенти повинні мати базові знання з теорії, принципів та цінностей моралі [7, с. 53].

Науковці засвідчують, що при вивченні моральних знань студенти повинні також вміти критично думати. Навички критичного мислення з приводу клінічних проблем можуть бути фундаментальними в процесі догляду та піклування. Викладачі університету Міннесота (University of Minnesota) вважають, що теорія моралі важлива для вивчення, а навички критичного мислення важливі для подальшого розвитку та покращення роботи медичних сестер. Найважливішим компонентом у вивченні етики є поведіння медичної сестри під час конфлікту. Викладачі та всі, хто бере участь у підготовці майбутніх медиків, повинні створювати умовні ситуації, в яких студенти мають використовувати знання, принципи, норми, права та теорії етики саме в складних ситуаціях, конфліктах та непорозуміннях [7, с. 54].

Крім знання моралі, критичного мислення та сприйняття у публікації виділено четвертий аспект етики, що є необхідним для вивчення, – ефективність прийняття рішень. Для формування зазначеної навички можливою є практика в міжособистісному спілкуванні на прикладах претензій і конфліктних рішень. Головними емоційними рисами медичної сестри мають бути співчуття, догляд, піклування, любов [7, с.54].

Отже, моральні цінності – основа будь-яких взаємовідносин, невід'ємний аспект при роботі з психічнохворими пацієнтами, що використання основ, принципів та теорій етики та моралі є базою для формування моральних цінностей. Складність роботи медичних сестер з

психічнохворими пацієнтами, полягає у розумінні всіх тонкощів спілкування та взаємовідносин з такими пацієнтами. Не кожний медик спроможний до самовиховання та самоконтролю, адже для це потрібен час та велике бажання. Такі пацієнти потребують особливої уваги, слів та піклування. Формування комунікативної культури в даній ситуації є важливим та невід'ємним процесом в процесі розвитку медика як професіонала.

Можемо зробити висновок, що робота медичної сестри з психічнохворими пацієнтами – надзвичайно важка. Вона потребує великого професіоналізму, доброї підготовки та сформованих навичок. Основою кожної взаємодії «медична сестра-пацієнт» є комунікація. Отже, формування комунікативної культури медика повинно починатися ще в медичних коледжах. США, як розвинута країна, демонструє велику увагу до проблеми ефективного спілкування медичних сестер з психічнохворими пацієнтами. Основою лікування таких пацієнтів є холистична медицина, що дозволяє сформувати чітку та повну картину історії хвороби пацієнта. При наданні основних рекомендації медичним сестрам для роботи з психічнохворими пацієнтами важливими є:

- 1) вивчення основ, теорії, моделей, принципів та норм етики та моралі;
- 2) моральні цінності як базові у формуванні комунікативної культури;
- 3) медик повинен добирати слова при спілкуванні з пацієнтами;
- 4) формування та тренування критичного мислення;
- 5) розвиток самоконтролю;
- 6) здатність вирішувати проблеми і правильна поведінка в конфліктних ситуаціях;
- 7) основними професійними якостями є зосередженість та уважність.

Формування комунікативної культури сприятливо впливають на особистість студента-медика та є невід'ємною частиною у саморозвитку, самовихованні та професіоналізму.

Список використаних джерел

1. Каверина Э.Ю. Тенденции развития высшего образования США : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. экономических наук : спец. 08.00.14 “Мировая экономика” / Э.Ю. Каверина. – Москва, 2007. – 246 с.
2. Becoming a Mental Health Nurse [Електронний ресурс]: Careers in Health. – Режим доступу : <http://www.innerbody.com/careers-in-health/becoming-mental-health-nurse.html>.
3. David I. Auerbach. The Nursing Workforce in an Era of Health Care Reform / David I. Auerbach, Douglas O. Staiger, Ulrike Muench, Peter I. Buerhaus // The New England Journal of Medicine. – 2013. – N Engl J Med 2013; 368:1470-1472 April 18, 2013 DOI: 10.1056/NEJMp1301694. – Назва з титул. екрану.
4. Hugh McKenna. Nursing theories and models / Hugh McKenna. – London, New York: Routledge, 2005. – 276 с.
5. James Ahern, Coleen Kumar. Caring for a patient with mental illness in the acute care setting [Електронний ресурс] : Lippincott Nursing Center.com / James Ahern, Coleen Kumar // Nursing Made Incredibly Easy. – 2013. – 3. – С.18-23. – Режим доступу : <http://www.nursingcenter.com/Inc/Static-Pages/Caring-for-a-patient-with-mental-illness-in-the-ac>.
6. Liam Clarke. Challenging ideas in psychiatric nursing / Liam Clarke. – London, New York : Routledge, 2002. – 164с.
7. Moral development in the professions: Psychology and applied ethics. – Hillsdale, New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, 1994. – 233 с.
8. The clinical course of advanced dementia / [Susan L. Mitchell, Joan M. Teno, Dan K. Kiely and others]. – Boston : Hebrew SeniorLife, 2009. – С.1529-1538.

There are determined the main structural elements of a communicative training of students in medical colleges in the USA for working with mentally diseased patients in the article. It is investigated the influence of a communicative culture on forming student's person of medical college. There are brought to light the main recommendations for forming a communicative culture of students in medical colleges in the USA.

Keywords: *a communicative culture of a student in medical college, a communicative training, medical colleges in the USA, mentally diseased patients, nurses.*